

Yttrande över Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

(Dnr 4.1-640/2019)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO), lämnar följande synpunkter på Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, och tillstyrker förslaget i övrigt.

Under rubriken syfte och omfattning anges i 4 § att tecken på förekomsten av bl.a. psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska uppmärksammas. IVO anser att denna formulering behöver förtydligas, då det framstår som oklart vad som avses med *uppmärksammas* i detta sammanhang. Det är en känslig uppgift och svårt att ta ställning till förekomst av psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning enbart utifrån en hälsoundersökning. Det är en avsevärd skillnad om det görs sammantaget med t ex uppgifter som finns sedan tidigare och som framkommit genom inhämtade journaluppgifter från t ex BUP, elevhälsan eller socialtjänsten.

Enligt 6 § första stycket ska det i undersökningen ingå genomgång av uppgifter, undersökningar och provtagningar, samt ett samtal med barnet/den unge. Föreskrifterna ger med nuvarande formulering inte utrymme för barnet att avstå vissa delar av undersökningen, även om hela undersökningen som sådan förutsätter samtycke. Detta riskerar att innebära att det tolkas som att ingen del av undersökningen ska göras om inte samtliga delar ingår. Skrivningen bör revideras så att det ges möjlighet att göra bästa möjliga undersökning utifrån ett erbjudande om undersökning/provtagning/samtal, där barnet eller den unge ges möjlighet att avstå eller samtycka till olika delar.

Vidare anges i 6 § andra punkten att det i hälsoundersökningen ska ingå de undersökningar och provtagningar som *behöver* göras. IVO anser att även denna skrivning bör omformuleras, då det framstår som oklart vem eller vad som avgör behovet och omfattningen av de undersökningar och provtagningar som ska göras.

Enligt de allmänna råden till 6 §, första stycket, bör hälsoundersökningen anpassas till barnets ålder och mognad samt behov av kommunikationsstöd. IVO anser att detta ”börkrav” är för lågt ställt och snarare urholkar barnets rätt utifrån andra författningar. Enligt

I kap. 8 § patientlagen (2014:821) ska barnets bästa särskilt beaktas när hälso- och sjukvård ges till barn. Enligt artikel 3 i barnkonventionen, som från och med den 1 januari 2020 blir svensk lag, ska ”vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.” I kravet på att vid alla åtgärder beakta vad som bedöms vara barnets bästa torde det kunna inläsas ett krav på att anpassa en hälsoundersökning till ett barns ålder och mognad. Även barnkonventionens artikel 12, som reglerar barnets rätt till delaktighet, utgör en grund för krav på anpassning så att barnet ges en reell möjlighet att uttrycka sina åsikter. Det gäller inte minst i frågan om behov av eventuellt kommunikationsstöd.

Att lägga frågan om anpassning av undersökningen i ett allmänt råd/rekommendation riskerar därför att snarare lägga ribban för barnets rätt till individuell anpassning lägre än vad som följer av övrig nationell reglering.

I det andra stycket i de allmänna råden till 6 § anges att det vid undersökningen bör beaktas om barnet varit utsatt för omsorgsbrister, övergrepp eller trauma. IVO anser att skrivningen är oklar; vad innebär att sådana omständigheter ska beaktas? Ska undersökningen utformas särskilt i dessa fall, ska särskilda frågor ställas eller undvikas? Eller är avsikten att sådant ska dokumenteras på särskilt sätt? Den föreslagna formuleringen väcker mer frågor än den ger ledning.

I uppräkningsdelen i tredje stycket, om vad som bör ingå i hälsoundersökningen, anges bl.a. observation av psykiska funktioner. Att göra en sådan observation vid en hälsoundersökning torde förutsätta att observationen bygger på tidigare kändedom utifrån inhämtade journaluppgifter.

Vidare anges i uppräkningsdelen i tredje stycket bl.a. frågor om tobaksanvändning. Frågor om användning av alkohol och narkotika finns däremot inte med. IVO anser att även dessa frågor bör läggas till i uppräkningsdelen.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Patrick Barringer. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Patric Winther deltagit. Avdelningsjuristen Sven Lewin har varit föredragande.

För Inspektionen för vård och omsorg

Patrick Barringer

Sven Lewin